

ČESKÁ REPUBLIKA
ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy JUDr. Petra Příhody a soudců JUDr. Michala Mazance a Mgr. Jana Passera, v právní věci žalobce M., s. r. o., zastoupeného JUDr. Irenou Wenzlovou, advokátkou v Litoměřicích, Sovova 709/5, proti žalované České obchodní inspekci, ústřednímu inspektorátu, se sídlem Praha 2, Štěpánská 15, v řízení o žalobě proti rozhodnutí žalované ze dne 16. 4. 2004, čj. 1852/2400/2003/2004/Vo/Št, o kasační stížnosti žalobce proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 31. 5. 2005, čj. 8 Ca 130/2004 - 25,

t a k t o :

Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 31. 5. 2005, čj. 8 Ca 130/2004 - 25, se zrušuje a věc se tomuto soudu vrací k dalšímu řízení.

O d ů v o d n ě n í :

Rozhodnutím České obchodní inspekce, ústředního inspektorátu, ze dne 16. 4. 2004, čj. 1852/2400/2003/2004/Vo/Št, bylo rozhodnuto o zamítnutí odvolání žalobce proti rozhodnutí České obchodní inspekce, inspektorátu Ú., ze dne 16. 2. 2004, čj. 1004/2400/2004, a o potvrzení odvoláním napadeného rozhodnutí. Rozhodnutím České obchodní inspekce, inspektorátu Ú., byla žalobci podle ustanovení § 23 odst. 1 a § 24 odst. 1 zákona č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o ochraně spotřebitele“), jako podnikatelskému subjektu, uložena pokuta ve výši 7000 Kč za porušení ustanovení § 6 zákona o ochraně spotřebitele, kterého se dopustil diskriminací skupiny spotřebitelů platících platební kartou, když po zákaznicích platících platební kartou požadoval poplatek ve výši 3 % z celkové částky.

Žalobce brojil proti rozhodnutí žalované včasnou žalobou u Městského soudu v Praze, který ji rozsudkem ze dne 31. 5. 2005, čj. 8 Ca 130/2004 - 25, zamítl. Městský soud v odůvodnění rozhodnutí uvedl, že žalobce účtoval provizi ve všech případech, kdy spotřebitel platil platební kartou. Soud dospěl k závěru, že účtování takovéto provize spotřebiteli bylo v rozporu s dobrými mravy, neboť diskriminovalo a znevýhodňovalo skupinu zákazníků, kteří těmito kartami platí; za stejný výrobek (stejně plnění) spotřebitel platil vyšší cenu jen proto, že k placení používá jinou formu než hotové peníze. Při uzavírání smlouvy ve stejné věci jsou si spotřebitelé ve svém postavení rovni a žádný z nich by neměl být zvýhodňován nebo znevýhodňován na úkor toho druhého. Platné cenové předpisy uplatňování různých cen na soutěžních trzích nezakazují; zákon č. 526/1990 Sb, o cenách, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o cenách“), je založen na principu volného sjednávání cen, proto umožňuje nabízet jednotlivým zákazníkům nebo jejich skupinám slevy, připouští tedy možnost různých cenových poloh nabídek pro srovnatelné zboží. Pokud by však využívání této možnosti mělo diskriminující charakter, dostal by se prodávající do zásadního rozporu s českým právem. Za diskriminaci je přitom chápáno jednání, které znevýhodňuje shodně definované skupiny osob – v předmětném případě osoby platící platební kartou. Důležitou podmínkou pro posouzení, zda se jedná o diskriminaci či nikoliv, je rovněž posouzení, zda rozdílnost cen není důsledkem vyšších standardů spojených s poskytováním služby; v předmětném případě nebyl splněn ani tento předpoklad, neboť oběma skupinám spotřebitelů byly poskytovány jednotné služby.

Žalobce (dále též „stěžovatel“) brojil proti rozsudku městského soudu včas podanou kasační stížností. Stěžovatel považuje napadené rozhodnutí za nezákonné pro nesprávné právní posouzení věci městským soudem a dále za nepřezkoumatelné pro nedostatek důvodů rozhodnutí. Aniž by specifikoval důvody kasační stížnosti odkazem ke konkrétnímu ustanovení soudního řádu správního, je zřejmé, že vznáší kasační důvody podle § 103 odst. 1 písm. a) a d) s. ř. s.

Stěžovatel v kasační stížnosti (obdobně jako v žalobě) tvrdí, že je to právě názor správního orgánu, převzatý rovněž soudem, který ve svých důsledcích vede k diskriminaci zákazníků – a to platících v hotovosti, neboť tlak, který je postupem správních orgánů a soudu na něho vyvíjen, nutně musí vést k plošnému zvýšení cen služeb poskytovaných stěžovatelem všem zákazníkům. Nabídka možnosti platit za služby, které poskytuje, platebními kartami, je nabídkou poskytnutí služeb ve vyšším standardu než je běžné; jedná se o transparentní nabídku nadstandardních služeb. Stěžovatel své zákazníky na podmínky, za jakých jim služby poskytuje, dostatečně upozornil ve svých písemných prospektech a zákazníci měli na výběr, zda za plnění poskytnuté stěžovatelem budou platit v hotovosti nebo platební kartou; zákazníci objednááním si konkrétní služby projevíli s těmito podmínkami souhlas. Stěžovatel je přesvědčen, že důvody, které jej vedou k účtování předmětné částky, nejsou diskriminační, protože si účtuje pouze zvýšené náklady spojené s poskytnutím této služby, tj. poplatků peněžního ústavu za provedení příslušné peněžní transakce, stěžovatel žádný další prospěch z transakce nemá. Stěžovatel se naopak snaží účtováním poplatku ve výši 3 % celkové ceny poskytnuté služby pouze zákazníkům platícím kreditní kartou nediskriminovat zákazníky platící v hotovosti, k čemuž by nepochybně došlo plošným zvýšením cen stěžovatelem poskytovaných služeb tak, aby měl stěžovatel pokryty všechny náklady spojené s možností některých zákazníků

platit platebními kartami. Nabízené smluvní podmínky tedy nemají diskriminační charakter, neboť neznevýhodňují osoby platící platební kartou, ale naopak těmto osobám dávají na výběr, jaký způsob platby si zvolí. Zákazníkům platícím platebními kartami je tak poskytována nadstandardní a ne zcela samozřejmá služba a nejsou oproti jiným zákazníkům nijak znevýhodňováni. Ve vztahu k druhé stížní námitce stěžovatel uvedl, že rozhodnutí městského soudu je nepřezkoumatelné pro nedostatek důvodů rozhodnutí, neboť soud v napadeném rozhodnutí pouze velmi stručně převzal důvody uvedené ve správním rozhodnutí.

Žalovaný ke kasační stížnosti uvedl, že platební karty v obchodním styku zastupují hotové peníze, tudíž není možno činit rozdíly mezi spotřebiteli platícími prostřednictvím platebních karet a spotřebiteli platícími hotovými penězi. V podnikatelském prostředí platí princip volné tvorby cen, veškeré náklady vzniklé podnikatelskému subjektu jsou zahrnuty pro spotřebitele do konečné ceny za výrobky či poskytované služby. Platbu za výrobky či služby prostřednictvím platebních karet, jako platební formu, nelze v podnikatelském prostředí vnímat jako nadstandardní službu. Žalovaný navrhl zamítnutí kasační stížnosti pro nedůvodnost.

Nejvyšší správní soud posoudil důvodnost kasační stížnosti v mezích jejího rozsahu a uplatněných důvodů; zkoumal při tom, zda napadené rozhodnutí netrpí vadami, k nimž by musel přihlédnout z úřední povinnosti (§ 109 odst. 2, 3 s. ř. s.). Nejvyšší správní soud dospěl k závěru, že kasační stížnost je důvodná.

Nejvyšší správní soud o věci uvážil takto:

Podle ustanovení § 6 zákona o ochraně spotřebitele se prodávající nesmí při prodeji výrobků a poskytování služeb chovat v rozporu s dobrými mravy; zejména nesmí žádným způsobem spotřebitele diskriminovat.

Co se rozumí dobrými mravy, český právní řád nedefinuje, přestože tento pojem často užívá (např. § 3 odst. 1, § 39 a § 424 občanského zákoníku a § 44 odst. 1 obchodního zákoníku). Ústavní soud vykládá dobré mravy jako souhrn etických, obecně zachovávaných a uznávaných zásad, jejichž dodržování je mnohdy zajišťováno i právními normami tak, aby každé jednání bylo v souladu s obecnými morálními zásadami demokratické společnosti (srov. např. náleze ze dne 12. 3. 2001, sp. zn. II. ÚS 544/2000, publikovaný ve Sb. n. u. ÚS svazek č. 21 náleze č. 41 str. 363, a usnesení ze dne 26. 2. 1998, sp. zn. II. ÚS 249/97, publikované ve Sb. n. u. ÚS svazek č. 10 usnesení č. 14 str. 383). Jedná se o obecně uznávané zásady a pravidla slušnosti, souhrn etických a kulturních hodnot společnosti, dílem trvalých (neměnných), dílem podléhajících vývoji, která se za stanovených (objektivních) okolností mohou z morálních přeměnit na právní.

Porušením dobrých mravů je ve smyslu novely zákona o ochraně spotřebitele zákonem č. 104/1995 Sb. (účinné od 1. 7. 1995) mimo jiné, nikoliv však výlučně, diskriminace spotřebitele. K porušení dobrých mravů ve smyslu ustanovení § 6 zákona o ochraně spotřebitele tedy nemusí vždy dojít diskriminací spotřebitele; diskriminace spotřebitele naopak vždy bude znamenat porušení dobrých mravů ve smyslu citovaného zákonného ustanovení. Napadené správní rozhodnutí se opírá o porušení § 6 zákona

o ochraně spotřebitele v užším způsobem definovaném smyslu, tj. v diskriminaci skupiny spotřebitelů. Otázku porušení dobrých mravů jinak než diskriminací zákazníků platících platebními kartami nerozvádí.

Na rozdíl od předchozího znění zákona o ochraně spotřebitele není v současné době ani demonstrativně vymezeno, co se rozumí diskriminací. Obecně je za diskriminaci nutno považovat rozlišování sobě rovných subjektů, které část z posuzovaných subjektů poškozují, tj. znevážení rovnosti a popírání a omezování práv těchto navzájem si rovných subjektů. Již ve svém rozsudku ze dne 26. 10. 2005, čj. 2 Afs 81/2004 - 54¹, Nejvyšší správní soud konstatoval, že právní řád, založený na principech jednoty, racionality a vnitřní obsahové bezrozpornosti, s sebou nutně přináší imperativ stejného náhledu na srovnatelné právní instituty, byť upravené v rozdílných právních předpisech či dokonce odvětvích. V posuzované věci tak lze za snahy o zachování jednoty právního řádu při interpretaci obdobných právních pojmů nalézt podpůrnou definici výrazu diskriminace např. v zákoně č. 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže, ve znění pozdějších předpisů, který tak označuje uplatnění rozdílných podmínek vůči jednotlivým soutěžitelům při shodném nebo srovnatelném plnění, jimiž jsou někteří soutěžitelé v hospodářské soutěži znevýhodněni (§ 3 odst. 2 písm. e) citovaného zákona). Diskriminací spotřebitele je proto třeba rozumět obchodní praktiky, které při **srovnatelných** transakcích **nedůvodně** zvýhodňují některé spotřebitele před jinými - cílem jejího zákazu je pak uzavírání shodných smluv za stejných podmínek.

Při zkoumání konkrétního jednání je třeba zabývat se nejprve otázkou srovnatelnosti transakcí. Pouze v případě závěru o jejich srovnatelnosti, tj. dostatečné shodnosti, je na místě přikročit k posouzení důvodnosti zvýhodnění některých spotřebitelů, tj. odlišnosti jim poskytnutých podmínek. Prvotní pro úvahu o diskriminační povaze poplatku ve výši 3 % z celkové částky, účtovaného zákazníkům platícím platební kartou, je zodpovězení otázky zda se (ve srovnání s platbou hotově) jednalo o srovnatelné transakce.

Posouzení odlišností se přitom soustředí na platbu samotnou. Je totiž zřejmé, a v řízení nebylo zpochybněno, že zákazníkům stěžovatele byly poskytovány stejné služby za stejnou cenu. K rozdílu docházelo teprve v návaznosti na rozdílné formy platby účtováním přírážky za platbu kartou. Platbu a její formu je přitom třeba posoudit jako relativně samostatnou součást transakce mezi obchodníkem a spotřebitelem. Případný závěr o odlišnosti zmíněných forem platby by proto vedl k vyloučení diskriminace i při zachování žalovaným nastoleného postulátu o volné tvorbě cen a zahrnutí veškerých nákladů do konečné ceny výrobku.

Zákonnými penězi jsou ve smyslu ustanovení § 16 odst. 1 zákona č. 6/1993 Sb., o České národní bance, ve znění pozdějších předpisů, platné bankovky a mince vydané Českou národní bankou, a to ve své nominální hodnotě a při všech platbách na území České republiky. Podle § 22 citovaného zákona stanoví Česká národní banka vyhláškou mimo jiné postup fyzických a právnických osob při příjmu zákonných peněz a nakládání s nimi. Ustanovení § 1 vyhlášky České národní banky č. 37/1994 Sb., kterou se stanoví

¹ <http://www.nssoud.cz>

postup při příjmu peněz a nakládání s nimi a při poskytování náhrad za necelé a poškozené bankovky a mince (dále jen „vyhláška“), zakládá povinnost České národní banky, bank a ostatních právnických a fyzických osob přijímat zákonné peníze; podle § 1 odst. 1 písm. a) vyhlášky přijímají právnické a fyzické osoby bez omezení platné české bankovky, podle § 1 odst. 1 písm. b) vyhlášky mohou právnické a fyzické osoby v určitých případech odmítnout přijetí mincí (nad 10 kusů téže nominální hodnoty, nad celkovou částku 100 Kč u mincí do nominální hodnoty 10 Kč včetně a nad celkovou částku 500 Kč u mincí vyšších nominálních hodnot, platných českých pamětních mincí a platných československých pamětních mincí). Existuje tak povinnost obchodníka přijímat zákonné peníze, od které se odvozuje právo spotřebitele za poskytnuté plnění zákonnými penězi zaplatit.

Platební karta není oproti zákonným penězům v českém právním řádu definována. Ustanovení § 1 odst. 3 písm. d) zákona č. 21/1992 Sb., o bankách, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o bankách“), uvádí platební kartu jako příklad platebního prostředku. Ustanovení § 15 odst. 1 zákona č. 124/2002 Sb., o platebním styku, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o platebním styku“), definuje elektronický platební prostředek jako: a) prostředek vzdáleného přístupu k peněžní hodnotě, při jehož užívání se zpravidla vyžaduje identifikace držitele osobním identifikačním číslem přiděleným vydavatelem nebo identifikace jiným způsobem, a b) elektronický peněžní prostředek. V případě prostředku vzdáleného přístupu k peněžní hodnotě, jehož typickým příkladem jsou platební karty (což vyplývá mj. z důvodové zprávy k citovanému ustanovení nebo z úředního sdělení České národní banky č. 9/2004 (CBO), výklad k vybraným ustanovením zákona o platebním styku), platební karta nenahrazuje hotové peníze. Jejím užitím vzniká vícestranný vztah - banka, se kterou má obchodník uzavřenou smlouvu o přijímání platebních karet, zašle obchodníkovi na jeho účet peníze za uskutečněnou transakci a zabezpečí přenos informací o transakci vydavateli karty, který zajistí započtení transakce vůči relevantnímu účtu držitele karty. Kupující (spotřebitel) tak využitím platební karty *de facto* dává příkaz bance (vydavateli prostředku vzdáleného přístupu k peněžní hodnotě) k tomu, aby převedla konkrétní část peněžních prostředků na účet prodávajícího. Jakkoliv existují základní pravidla pro vydávání a užívání platebních karet,² nelze v legislativním rámci České republiky dovodit zákonnou povinnost obchodníka přijímat platební karty, a neexistuje proto ani (od takové povinnosti odvozené) právo spotřebitele na uvedenou formu platby. V tomto směru neexistuje ani zákonná úprava přípustnosti či výše poplatků za úkony související s užíváním platební karty, a to jak ve vztahu mezi vydavatelem karty a spotřebitelem, tak ve vztahu mezi subjektem, se kterým má obchodník uzavřenou smlouvu o přijímání platebních karet a obchodníkem, případně mezi spotřebitelem a obchodníkem.

Je tedy třeba uzavřít, že při platbě v hotovosti a platbě platební kartou se nejedná o srovnatelné transakce. V případě platbou v hotovosti se jedná o zákonné plátidlo se státem stanovenou povinností jeho akceptace, přičemž zákonné peníze samy o sobě představují v transakci protihodnotu poskytnutého plnění. V případě platby kartou

² Část třetí zákona č. 124/2002 Sb., o převodech peněžních prostředků, elektronických platebních prostředcích a platebních systémech; úřední sdělení České národní banky č. 14/2002 (CBO), o vydání Vzorových obchodních podmínek pro vydávání a užívání elektronických platebních prostředků; nebo Doporučení Komise 97/489/EC, Official Journal L 208, 2. 8. 1997, str. 52 – 58.

se jedná o situaci, kdy obchodník na smluvním, nikoliv zákonném, základě, a za použití technického prostředku, akceptuje budoucí zprostředkované plnění. Toto plnění není plně srovnatelné ani s klasickou bezhotovostní platbou, jejíž podmínky jsou zákonným způsobem ve značném rozsahu upraveny (§ 2 a násl. zákona o platebním styku, srov. zejména § 10 citovaného zákona). Aniž by proto Nejvyšší správní soud posuzoval důvodnost rozdílných podmínek pro skupinu spotřebitelů platících platebními kartami a platících hotově, může konstatovat, že k diskriminaci spotřebitelů platících platebními kartami v posuzované věci nedošlo.

Všichni stěžovatelovi zákazníci bez rozdílu měli na výběr, zda za plnění poskytnuté stěžovatelem budou platit v hotovosti nebo s použitím platební karty, s tím, že při využití posléze uvedeného způsobu platby jim bude stěžovatelem účtován příplatek související s poskytnutím služby odlišného standardu oproti platbě v hotovosti. Stěžovatel zároveň své zákazníky na podmínky, za jakých jim služby poskytne, upozornil v písemných prospektech.

Správní orgán své rozhodnutí postavil na shledaném porušení § 6 zákona o ochraně spotřebitele. Nejvyšší správní soud, přestože si je vědom širších aspektů projednávané věci, mohl věc posuzovat pouze v rámci vymezeném rozhodnutím správního orgánu a vznesenými námitkami účastníků řízení. Nezabýval se proto např. otázkou souladnosti způsobu, kterým stěžovatel informoval o přírážce, s požadavkem ustanovení § 12 zákona o ochraně spotřebitele ve spojení s § 13 zákona č. 526/1990 Sb., o cenách, ve znění pozdějších předpisů. Zde by se nabízela především úvaha, zda upozornění o podmínkách platby kartou, odlišných od obvyklé praxe (nespojující s tímto druhem platby další náklady), korespondovalo s umístěním upozornění na možnost tohoto druhu platby. Stranou pozornosti Nejvyššího správního soudu zůstal rovněž soukromoprávní rozměr posuzované věci, včetně možného porušení smluvních povinností jednotlivých účastníků transakce. Nelze se na tomto místě vyhnout abstraktnímu konstatování (neboť správní orgán dokazování ani úvahu podobného směru neučinil), že účtování poplatku obchodníkem, jakkoliv nediskriminující, by nepochybně bylo v rozporu s dobrými mravy, pokud by zákaz podobného jednání obsahovala smlouva obchodníka s bankou o přijímání platebních karet.

Druhou stížní námitku stěžovatele, a sice že rozhodnutí městského soudu je nepřezkoumatelné pro nedostatek důvodů rozhodnutí, neboť soud v napadeném rozhodnutí pouze převzal důvody uvedené ve správním rozhodnutí, Nejvyšší správní soud shledal jako nedůvodnou. Městský soud své rozhodnutí, včetně právního názoru, na němž je založeno, řádně a dostatečně odůvodnil. Skutečnost, že se Nejvyšší správní soud neztotožnil s právním názorem, na němž bylo napadené rozhodnutí městského soudu založeno, je v této souvislosti irelevantní.

Nejvyšší správní soud uzavírá, že kasační stížnost je důvodná, a městský soud pochybil, když žalobu žalobce zamítl. Nejvyšší správní soud proto napadené rozhodnutí podle § 110 odst. 1 věty první s. ř. s. zrušil a věc vrátil městskému soudu k dalšímu řízení. V něm městský soud rozhodne vázán právním názorem vysloveným Nejvyšším správním soudem v tomto rozsudku (§ 110 odst. 3 s. ř. s.).

V novém rozhodnutí městský soud rozhodne rovněž o náhradě nákladů řízení o kasační stížnosti (§ 110 odst. 2 s. ř. s.).

Poučení: Proti tomuto rozhodnutí nejsou opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 11. dubna 2006

JUDr. Petr Příhoda
předseda senátu